

3729

1381

891.71

L-89

P-1914

191000000

ՆԱԳՈՒԷՕՆԻ ≡ ՄԱՅՐ

ԴՐԱՄԱ 1 ԳՈՐԾ.

391.71
L-89

Թարգմանութիւն
ԴԱԻԻԹ ԳՈՒԼԱԶԵԱՆԻ

հրատ. խմբ.
„НОВОЕ ДѢЛО“-ի

2003

2011

891.71

L-89

W1145

Reg. of...
30/...

ԼԳԻՍՏԱՆՈՎ

ՆԱԳՈՒԼԵՕՆԻ

≡ ՄԱՅԸ

ԳՐԱԳԻՐ ԴՐԱՄԱ 1 ԳՈՐԾ.

1001
4865-2

Թարգմանություն
ԴԱԻԻԹ ԳՈՒԼԱԶԵԱՆԻ

հրատ. խմբ.
„НОВОЕ ДѢЛО“-ի

1120

ԴՈՐԵՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

Նապօլէօն:

Լազ-Կազաս.—Նապօլէօնի վերջին պաշա-
նեան:

Մարօանդ.—Կամերլիներ (ժառանգ):

Անօմարկ.—Ֆրանսիացի բժիշկ:

Հուսօն Լուս.—Անգլիացի Սէնա Հէլէնի
հրամանատարը:

Զինուորական.—Ֆրանսիացի:

Տիկ. Բերսեան:

ՆԱՊՕԼԵՕՆԻ ՄԱՅՐ

Քեմը ներկայացնում է

ԴՐԱՄԱ 1 ԳՈՐԾ.

1 ԵՐԵՒՈՅԹ

Նապոլեոնի բնակարանը Լոնդրոն գալուստ, խորքում երկաթէ մահճակալ, վրան ընկած է Նապոլեոնի կապոյտ ծածկոցը, աջակողմը վառարանի մէջ կրակ է վառած: Վառարանի գլխին ոսկէղօծ շրջանակներով երկու պատկեր է կախած. Մարիա Լուիզայի և Հռոմի արքայի, վառարանի վրայ դրած են ժամացոյց, և Հռոմի արքայի արձանը: Պատից կախած է մեծ արծաթեայ ժամացոյց, նրա կողքին մի փոքրիկ սեղան, որի վրայ դրած են գրքեր և այլ իրեր... Ձախակողմն՝ Եւրօպայի քարտէզ, մէջտեղ սեղան, քարտէզի տակ բազմոց, նրա կողքին մի այլ սեղան գրքերով, թղթերով և գրական իրերով և երկու բարձր դամբարներ, կապոյտ աբաժոններով: Երկու դուռ իրար յետևից, մինը դէպի նախասենեակ ուր գինւորն է կանգնած, միւսը դէպի սենեակ: Երկու լուսամուտ որտեղից ծոփն է երևում:

Նապոլեոն, Լազ Կազաս և Մարտագ:

ՆԱՊՕԼԵՕՆ. — (Նստած սեղանի տուայ) Լազ Կազաս, այդ ի՞նչ էք թագցնում:

ԼԱԶ ԿԱԶԱՍ. — Ոչինչ արքայ:

ՆԱՊՕԼ. — Լազ-Կազաս... ընկեր... դուք, չէ՞ որ, ստեղծել գիտէիք... տէք ինձ այդ գիրքը... Ի՞նչու էք թագցնում...

ԼԱԶ ԿԱԶԱՍ. — Արքայ, խնդրում եմ, ձեռք մի տէք այս կեղտոտ հեղինակութեան:

ՆԱՊՕԼ. — (Ձեռք մեկնելով) Ձերասիտեցն է, այնտեղից ամեն բան դիւրալի է... Մինչև անգամ վիշտը... (վերցնում է) Ա՛խ... Մալինին, իմ անշինջ թշնամին է, հեղացած է թէ ինչո՞ւ հրամանատար չը նշանակեցի... թվ գիտէ, ինչեր է գրել... Կարող էք վերցնել, շատ քիչ ժամանակ է մնացել ապրելու համար, անկարելի է այսպիսի մանր բաների վրայ ուշադրութիւն դարձնել:

Ես միայն նրա համար ձեռքս առայ այդ գրքոյկը, որովհետև ֆրանսիայումն է տպւած, այնտեղից է...

ՄԱՐՇԱՆԴ.—Արդեօք, ձերդ մեծու-
թիւնը վատ չի՞ զգում իրեն, կան-
չէ՞նք բժիշկ:

ՆԱՊՕԼ.—Ինքը կը գայ: Մարշանդ,
սուրճ բեր... (ընկնում է մտածութեան
մէջ):

ՄԱՐՇԱՆԴ.—Ձերդ մեծութեան հա-
մար սուրճն արդէն պատրաստ է:
Նահանգապետ Հուցօնը այստեղ էր և
ձեր դրութիւնն էր հարցնում...

ՆԱՊՕԼ.—Իմ պահապանս: Ո՛ւ, որ-
քան է արագացնում մահս:

ԼԱՁ ԿԱԶԱՍ.—Արքայ, ի՞նչ հարկա-
ւոր են այդպիսի սարսափելի մըտ-
քերը... (Նապօլեօնը սուրճը ընդունում
է և խփոյն իջեցնում է գաւաթը)

ՄԱՐՇԱՆԴ.—Ձերդ մեծութիւնը չէ՞
հաւանում սուրճը...

ՆԱՊՕԼ.—Չ'ը գիտեմ, մի ինչ որ
հոտ ունի, կեղծած է, իսկականը չէ...
Կօրվիզարը զգուշացնում էր, որ ոչինչ
կեղծ չ'ընդունեմ... Մարշանդ, մի գա-
ւաթ բնական սուրճը ոյժ է աւելա-
ցնում... գնիւր իսկականը... «մարտի-
նականը»... ինքդ պատրաստիւր...

ՄԱՐՇԱՆԴ. — (Վախելով) Արքայ...
այլևս փող չունենք...

ԼԱՁ ԿԱԶԱՍ.—(Ձեռք խփելով Մար-
շանդին) Սխալում ես... ի՞նչ ես ա-
սում:

ՆԱՊՕԼ.—Մի թագցնէք, ճիշտ է
ասում... (Մարշանդին) տարէք և ծա-
խէք մի արծաթեայ գաւաթ... միայն
ոսկէ արծիւը հանիր...

2. ԵՐԵՒԱՆԹ

Նոյնի և Երեւան:

ՏԻԿ. ԲԵՐՏՐԱՆ. — (Մօտենում է
Նապօլեօնին, չորում է համբուրում
է ձեռքը:) Լաւ էիք քնած, արքայ:

Արդեօք, չէ՞ նեղացրել ձեզ շոգը... երէկ
տոթ եղանակ էր:

ՆԱՊՕԼ. — (Շոյելով նրա դուխը)
Իմ թանկագին Բերտրան, գիտեմ, որ
ինձ վրայ հոգս ես քաշում: Ասա, մա-
նուկները ի՞նչ են անում... (Բերտրանը
նայում է ոտքերի առաջ):

ԲԵՐՏՐԱՆ.—Մանուկները... ամեն
տեղ մանուկներ են: Ես չը գիտեմ
այնպիսի երկիր, ող, այնպիսի մակե-
րևոյթ, ուր նրանք երջանիկ ու զարթ
չը լինեն:

ՆԱՊՕԼ.—Ինչպէս է փոքրիկ Ֆը-
րանսիացին, որին Հուցօն Լօուս
թոյլատրել է ազատ ման գալ կղզու
վրայ...

ԲԵՐՏՐԱՆ.—Իմ փոքրիկ Նապօլեօնը
—կենդանի է, առողջ է, սովորում է
իր մեծ պետի անունը և սկզբնա-
կան ճառ ասում արդէն է:

ՆԱՊՕԼ.—Մինչև որ կը լրացնէ, և
կը սկսի ասել «պօ»-«լէ»-«օն», ես այն
ժամանակ այլևս կենդանի չեմ լինի,
իմ խղճուկ Բերտրան:

ԲԵՐՏՐԱՆ.—Արքայ, մի ասիր այդ-
պիսի սարսափելի բաներ, թոյլ տուր
մեզ, որոնք քեզ շրջապատում ենք,
սիրում ենք, հոգանք, զարճանանք և
երբ ժամանակ կանցնի, քաղցր օրօր
ասենք, մինչև որ կը գայ վերջին վար-
կեանը... (Իջեցնում է զլուխը ծնկների
վրայ և ասում է) ազատութեան վայր-
կեանը:

ՆԱՊՕԼ.—Այսպէս ասած մահաւան:

ԲԵՐՏՐԱՆ.—Կրկին, արքայ... ոչ
գնդակները, ոչ նզդապետի տօթը, ոչ
ձիւնապատ Ռուսաստանը քեզ չը յաղ-
թեցին, և չը պատահեց քեզ մահը...
և միթէ՞ այստեղ, մեր սեպական տե-
ղի վրայ մեզ մահ կը պատահի, այն-
տեղ ուր շրջապատում են քեզ քո բա-
րեկամները... հչ, արքայ, ես բոլորո-

վին այլ ազատութեան եմ սպասում, այլ ազատութեան յեղափոխութեան...

ՆԱՊՕԼ. — Յեղափոխութեան, այո, յեղափոխութեան ես էլ եմ սպասում... միայն երազում... ես սպասում եմ, որ այս մեզ շրջապատող սարսափելի ալիքները կը պատուեն, ինչպէս Եբրայեցոյ համար կարմիր ծովը, և առանց Հուցօն Լօուի նկատելու մենք կը լինեն այնտեղ... Կղզու վրայ կերևայ օդի մէջ սաւառնող նաւը և կը թռչենք Կէպի սիրելի հայրենիք... Ես սպասում եմ, որ Սէնդ-Հէլէնի ժայռերը կը պայթեն և այնտեղից դուրս կը գայ մի նժոյգ, որի մէջքին կը կպչեմ և ինքնակամ կը թռցնէ ինձ Կէպի իմ սիրելի և թանկագին Ֆրանսիան... երազներ... երազներ...

ԲԵՐՏՐԱՆ. — Ո՛հ, ո՛չ արքայ, մենք կը նստենք նաւի մէջ և յետևիցը կը գանք:

ՆԱՊՕԼ. — Այդպէս, ջանիկս, իմ բարի Բերտըն, դուք շարունակ ուրախացնում էք, յոյսեր էք կառուցում սրտիս մէջ: Ո՛ւր է այժմս ժենեւալ Բերտընը:

ԲԵՐՏՐԱՆ. — Ամուսինս ձեր նժոյգին է յետևում: Նա ասում է, որ շատ ժամանակ է, ինչ որ դուք չէք ճանապարհորդել և ձին էլ կը փչանայ երկար սպասելով... (դրսից լսոււմ է աղմուկ)

ՆՈՒՅՕՆԻ ԶԱՅՆԸ. — Փրէնշ դող...

ԶԻՆԻՈՐ. — Դու ինքդ անդիտական շուն...

ՆԱՊՕԼ. — Նուցօն Լօուն և իմ հին գլխարկայի Սանտինին կուում են... (Մարդանոց կանգնում է դռան մօտ)

ՆՈՒՅՕՆ ԼՕՈՒ. — (Դրսից) Պէտք է ներս մտնեմ...

ԶԻՆԻՈՐ. — Անկարելի է...

ՆԱՊՕԼ. — (Յոգնած ձայնով) Ներս թող... (Բերտընին) թանկագին Բերտըն, գնա պարտէզ, մի քանի ժամանակից յետոյ կարող ես գալ... (Բերտընը հոմբուրում է Նապօլէօնի ձեռքը)

ԲԵՐՏՐԱՆ. — Յոյսով եմ որ հանգիստ կը լինէք...

ՆԱՊՕԼ. — Կաշխատեմ, գնա մանկիկս: (Բերտընը գնում է)

3. ԵՐԵՒԱՆԻ

ՆՐԱՆԿ ԵՒ ՀՈՒՃՕՆ-ԼՕՈՒՆ

ՆԱՊՕԼ. — Զեռով նշան է անում Հուցօն Լօուօին, որպէսզի դռան մէջ կանգնի: Դռան մէջ կանգնեցէք, այս տեղ միայն բարեկամներ կարող են ներս գալ: Ի՞նչ էք ցանկանում:

ՀՈՒՅՕՆ ԼՕՈՒ. — Ժենեւալ Բօնապարտ...

ՆԱՊՕԼ. — Ես ժենեւալ Բօնապարտ եմ միայն իմ Ֆրանսիայի հաժարձակ զօրքերի համար, ձեր և ամբողջ աշխարհի համար իմպերատոր Նապօլէօնն եմ: Ի՞նչ էք ցանկանում:

ՀՈՒՅՕՆ ԼՕՈՒ. — Ես հրաման ստացայ...

ՆԱՊՕԼ. — Նրանք, որոնք ձեզ հրաման են ուղարկել կը հանգչեն ամբողջ մարդկութեան պատմութեան մէջ, իսկ Նապօլէօնի անունը, քանի որ կը փայլեն աստղերը երկնքում, չի կորզւի մարդկանց սրտերի խորքից: Կարճ կտրեցէք, ինչ էք ցանկանում, ես հիւանդ եմ:

ՀՈՒՅՕՆ ԼՕՈՒ. — Պահանջում եմ, որ արձակէք ձեր նախկին գլխարկական զինւոր Կարլ Սանտինին:

ՆԱՊՕԼ. — Ինչու համար:

ՀՈՒՅՕՆ ԼՕՈՒ. — Անդլիական զինւորը այդու մէջ ծառ կտրեց, և դրա համար Սանդինը նրան ապտակեց...

ԼԱԶ ԿԱԶԱՍ.—Հապա ի՞նչու էր կտրում, այնպէս էլ շատ քիչ ստուեր կայ այստեղ:

ՆԱՊՕԼ.—Ողորմելի Լազ Կազաս, դուք դեռ հարցնում էք ինչո՞ւ Որովհետեւ այն ծառի տակն էր պաշտպանւում դժոխային շոգից յոգնած իմպերատոր Նապոլեօնը: Որովհետեւ այնտեղից շարունակ երևում էր...

ՀՈՒՑՕՆ ԼՕՈՒՆ.—Այդ չը գիտէի...

ՆԱՊՕԼ.—Դձուք: Զը գիտէիք: Այն ծառը շատ նման էր իմ հայրենիքի, Ֆրանսիայի կոպիտ ծառին: (Հռոցօն ինչ որ ուզում է ասել. Նապոլեօնը ձմեռով կանգնեցնում է) բաւական է: Ի՞նչ էք մտադիր Սանդինի հետ անել:

ՀՈՒՑՕՆ ԼՕՈՒՆ.—Ֆրանսիա կ'ուղարկւի:

ՆԱՊՕԼ.—Ֆրանսիա դէ որ այդպէս է մեծ ուրախութեամբ կըտամ, սակայն մինչ ճանապարհելը պէտք է տեսնեմ...

ՀՈՒՑՕՆ ԼՕՈՒՆ.—Այդ անկարելի է...

ՆԱՊՕԼ.—Անկարելի՞ է... (բռնելով կուրծքը) Ինչպէս թէ անկարելի է, դուքս կորէք այստեղից... (իստերիկա)

4. ԵՐԵՒՈՅԹ

Նրանք և բժիշկ, բացի Հռոցօնից

ԼԱԶ ԿԱԶԱՍ.—Բժիշկ, բժիշկ, շուտով, իմպերատորը ուշաթափւում է...

ԱՆՏՕՄԱՐԿ.—(Մօտ վազելով Նապոլեօնին) Արքայ, արքայ... (Կայծակի արագութեամբ փոքր բաժակի մէջ կաթիլներ է կաթեցնում եւ մօտեցնում է Նապոլեօնի շրթունքներին): Արքայ... Ձերդ մեծութիւնը ինչպէս է զգում իրեն.

ՆԱՊՕԼ.—Շնորհակալ եմ, Անտոմարկ, շուտով բոլորիդ կազատեմ այս նեղութիւնից:

ԱՆՏՕՄԱՐԿ.—Նոր լուր ենք բերել, ուրախացէք արքայ, փառաւոր օրեր դեռ ևս սպասում են մեզ... եթէ...

ՆԱՊՕԼ.—Եթէ...

ԱՆՏՕՄԱՐԿ.—(Գաղտնի) Եթէ նորից չնչէք Ֆրանսիայի օգով...

ՆԱՊՕԼԷ.—Ո՛հ, Անտոմարկ, ի՞նչ երջանկութիւն:

ԱՆՏՕՄԱՐԿ.—Արքայ, հրամայեցէք ներս թողնեն պահապանին՝ անգլիացոյ զօրականին...

ՆԱՊՕԼ.—Անգլիացոյ զօրականին...

ԼԱԶ ԿԱԶԱՍ.—Արքայ, հաւատացէք բժշկին: Ես ոչինչ չը գիտեմ, սակայն զգում եմ, որ մի ինչ որ լաւ բան է լինելու:

ՆԱՊՕԼ.—Մարշանդ, հրամայիր, թող ներս գալ...

ՄԱՐՇԱՆԴ.—(Բացելով դռուց) Իմպերատորը պահանջում է անգլիական զօրականին... (ձայներ դրսից... «Անգլիացի պահապան» «անգլիացի պահապան») Իմպերատորը պահանջում է զօրականին...

5. ԵՐԵՒՈՅԹ

Նրանք և Անգլիական զօրական

(Երկար պառկայից յետոյ, ներս է գալիս հրացանը ձեռքին եւ կանգնում է Նապոլեօնի առաջ, բոլորը նրան են նայում):

ՆԱՊՕԼ.—Ի՞նչ կասես...

ԶԻՆԻՈՐ.—(Մի քայլ առաջ գնալով) Տու՛ն և ազատութիւն...

ՆԱՊՕԼ.—Ո՛հ, Աստած, ի՞նչ ասիր...

ԶԻՆԻՈՐ.—Մայրս Անգլիուսի էր, հայրս Ֆրանսացի, հայրենիքս է Ֆրանսիան և իմ միակ իմպերատորս Նապոլեօնը:

ՆԱՊՕԼ.—Շնորհակալ եմ, շնորհա-

կալ եմ... շնորհակալ եմ, այդպիսի բա-
ռեր լսելը դիւրալի է:

ԼԱՁ ԿԱԶԱՍ.— Յրանսացի, տւէք
ձեր ձեռքը:

ՆԱՊՕԼ.— Ի՛նչպէս եկար այստեղ...

ԶԻՆԻՈՐ.— Ես կուտամ էի իմ իմպե-
րատորի դրօշակի տակ: Երբոր ձեզ
ձերբակալեցին և նաւով այս կողմն
բերել մտադրեցին, ես էլ հէնց նոյն
նաւի վրայ նաւաստի մտայ, գիտեմա-
լով անգլիերէն այնպէս, ինչպէս մայրե-
նի լեզուս: Ձեր թշնամիները շուտով
խաբւեցին, և ահա ես եմ իմպերատո-
րիս պահապանը...

ՆԱՊՕԼ.— Ինչո՞ւ էիր աշխատում
այդ անել: Ի՛նչ ես ուզում գրանով
ասել:

ԶԻՆԻՈՐ.— Արքայ, կղզու վրայ զբօս-
նելիս, չէք նկատել հորիզօնի վրայ
նաւու ստւեր, որի առաջաստները
ահազին թռչունի թեւերի նման են և
ահա ուր որ է մտադրելու է թռչել:

ՆԱՊՕԼ.— Ի՛նչպէս չէ, ամեն օր
տեսնում եմ: Զարմացնում է: Ինչո՞ւ
տեղից չի շարժւում... Ո՞ւմ է սպա-
սում...

ԶԻՆԻՈՐ.— Ձեզ. արքայ...

ՆԱՊՕԼ.— Ի՞նչ... Խնձ... (դառն) սա-
կայն... ես թեւեր չունեմ, ինչպէս պէտ-
քէ թռչեմ:

ԶԻՆԻՈՐ.— Կղզու արեւմտեան կողմն
մի մակոյկ կայ թափցրած: Միթէ
զբօսնելիս չէք նկատել, արքայ, մի քա-
նի մարդ, որոնք անհոգ քնած են...

ՆԱՊՕԼ.— Այո, ձկնորսներ... ձկնորս-
ներ:

ԶԻՆԻՈՐ.— Ձեր հաւատարիմներ: Կը
նստէք այն նաւի մէջ... մի ժամայ
մէջ մակոյկը ձեզ մինչև նաւը կը
հասցնի...

ՆԱՊՕԼ.— Սակայն զբօսնելիս շարու-

նակ ինձ յետևում է անգլիական պա-
հապանը:

ԶԻՆԻՈՐ.— Սրանից յետոյ այն դին-
ւորը ես եմ լինելու...

ԼԱՁ ԿԱԶԱՍ.— Ձերդ մեծութիւնը
լսում է...

ՄԱՐՇԱՆԴ.— Ոհ, Աստուծ, Յրան-
սիան կարող է իր իմպերատորին նո-
րից տեսնել...

ԱՆՏՕՄԱՐԿ.— Արքայ, զարձացէք
յուսահատ մի նայէք ապագային: Նա
ձեզ բաւականին երջանիկ ըտպէներ է
խոստանում...

ՆԱՊՕԼ.— Ե՞րբ կարող ենք նաւը
նստել...

ԶԻՆԻՈՐ.— Երբ ձերդ մեծութիւնը
կը հրամայէ՝ այսպէս եմ ցանկանում:

ՆԱՊՕԼ.— Վեր ե կեցում, նրան օգ-
նում են) Սա երազ չէ... միթէ՞ ես
նորից կը տեսնեմ Յրանսիան... իմ սի-
րուն... իմ հին Գվարդիան... իմ ժենե-
րալներիս... ոհ, զգում եմ... հէնց որ
ոտքս կը դնեմ Ֆրանսիայի հողի վրայ,
ինչպէս տիեզերական կոչ կը տարած-
ւի և ամենքին ոտքի կը կանգնեցնի...
և կառաջնորդեմ զօրքերիս դէպի յե-
ղափոխութիւն, դէպի անուն և փառք:

ԼԱՁ ԿԱԶԱՍ.— Արքայ, ինչպիսի
կրակ է այրւում ձեր աչքերում, ինչպի-
սի ոյժ է նշմարւում ձեր ձայնի մէջ:

ԱՆՏՕՄԱՐԿ.— Թող ձերդ մեծութիւնը
նշանակի օրն ու ժամը... այն հա-
ւատը, որ տածում էք դէպի ձեր հայ-
րենիքը, սքանչելի Յրանսիան, կը կազ-
դուրի ձեզ, և դուք շատ լաւ կը զգաք...

ԶԻՆԻՈՐ.— Թող ձերդ մեծութիւնը
ժամանակ նշանակէ, և ես նրանց կը
պատիրեմ...

ՆԱՊՕԼ.— Այս գիշեր... այս գիշեր:
Այլևս չեմ կարող սպասել... դէպի իմ
սիրելի Յրանսիայ... յաճաջ... յաճաջ...
(սիրտը նեղանալով) մաքուր օդ... (Տա-

նում եմ լուսաճուտի մօտ, պարկում և
կուշիակայի վրայ... նայում ե լուսա-
մուտից... բծիղիւ մի ինչ որ դեղ ե
շնչել տալիս... երկար պառկա...):
Այլևս... չեմ տեսնի... իմ Ֆրանսիան:
Վերջանում է... վերջանում է բոլորը...
զինւոր, եկ ինձ մօտ... (մեկնում ե
ձեռքը) տուր ձեռքդ, շնորհակալ եմ:
Դնա... իմաց արա... թող նաւը վե-
րադառնայ առանց ինձ... հասկանում
եմ, առանց ինձ...

ԶԻՆԻՈՐ.—Արքայ...

ՆԱՊՕԼ.—Առանց ինձ... համարւած
են իմ կեանքիս ըողպները...

ԱՆՏՕՄ.—Ի՞նչ էք ասում, արքայ...
դուք կրկին կը տեսնէք Ֆրանսիան...
(Ներս ե գալիս տիկ. Բերտրանը) ձեք
հիւանդութիւնը...

6. ԵՐԵՒԱՆԻՆ

ՆՐԱՆԲ ԵՒ ԲԵՐՏՐԱՆԵՐ

ՆԱՊՕԼ.— Մահաբեր է... զնայ...
զնայ հաւատարիմս... ասա Նրանց, որ
իմպերատորը մեռնում է կապանքների
տակ... կապանքների տակ... Անգլիա-
ցոց զերի դարձած... հոգին է աւան-
դում:

ԶԻՆԻՈՐ.—Արքայ... (Աջքերը լի ար-
ցունքներով գնում ե):

ԲԵՐՏՐԱՆ.—Ախ, Աստուծ...

ՆԱՊՕԼ.— Կրկին եկա՞ր, ջանիկս...
տեսնում ես... տեսնում ես... իմ Ֆրան-
սիային այլևս չեմ տեսնի... ո՛հ, իմ զա-
ւակ, Հոռմի արքայ... սիրելի արծելի...
գիտե՞ս ես զգում եմ... աւելի և աւելի
զօրեղացնում է Բարձրեալը ոյժերս...
կարծես... կարծես ծանր քար է իջնում
կրծքիցս... մարմնիցս...

ԲԵՐՏՐԱՆ.—Ո՛հ... հէ, արքայ... մենք
դեռ կը տեսնենք Ֆրանսիան... տես-

նում ես առաջաստները բացւած են...
Դնանք... Իմպերիան սպասում է:

ԼԱԶ. ԿԱԶԱՍ.— Ձեզ աստուծացնող
ժողովուրդը սպասում է...

ԱՆՏՕՄ.— Դա ժամանակաւոր թոյ-
լութիւն է... Իմպերատոր Նապոլէօնը
դեռ շատ անգամ կը թոցնէ արծիւնե-
րին իր թշնամիներէ գլխին...

ՆԱՊՕԼ.— (Կարծես քե մի ինչոր
գերբնական ոյժ ե ստանում) Ի՞նչպէս,
ուրեմն... Ես... Ես... կրկին կարող եմ...
(բարձրանում ե ինչպէս առողջ ժամա-
նակ) ուրեմն, Լազ-Կազաս, շուտով
պատրաստենք... Ռօստան նժոյգս... իմ
հին գլխաւորիս... դէմ առ դէմ ընթա-
ցէք... բարձրացրէք դրօշը... Էֆէվր...
Ուղի՛նճ... Նեցց... Իէննա... Առևտուր-
ւից... Վատերւա... (Պատրաստ ե քնկ-
նել: Լազ-Կազասը, մարշալը եւ Անտո-
մարկը իջեցնում են տախտի վրայ):

ԱՆՏՕՄԱՐԿ.— Ողորմած Աստուծ...
վերջացաւ... հոգին աւանդեց... իջաւ
Ֆրանսիայի արեգակը... (Լալիս ե
քախտի առաջ չորած):

ԲՈԼՈՐ.— Ի՞նչպէս...

ԼԱԶ. ԿԱԶԱՍ.— Իմ իմպերատոր...
իմ բարերար... (լալիս է):

ԲԵՐՏՐԱՆ.— Մեռաւ... մեռաւ... հան-
գաւ Ֆրանսիայի ամենամեծ աստղը...
(Լալով մօտենում է մեջ տեղի սեղա-
նին եւ քնկնում ե բազմոցի վրայ):

ՄԱՐՇԱԼ Դ.— (Մածկում ե Նապոլեո-
նին սեւ մեծ պլեդ, քնկնում ե ծնկաջոք
եւ խաջում ե նրա ձեռները... համբու-
րում ե եւ առանց մի որեւ ե բառ
արտասանելու լալիս ե: Երկար պառ-
կա: Լազ-Կազասը հանդարտ վեր ե
կենում, դուրս ե գնում եւ դռները
բաց ե անում):

ԼԱԶ. ԿԱԶԱՍ.— (Լալկան ձայնով):
Իմ պեղա-տօրը... վախճանեց...

Կուլիաներում այս երկրաւոր երեք
անգամ կրկնուում է: Հանում է սուրը
և կանգնում է Բմպերատորի գլխա-
վերի պահապան: Լսւում է երեք
անգամ Թմբուկի սովորական ձայնը,
երեք պառկայով: Առաջին Թմբու-
կից յետոյ ներս է գալիս անգլիա-
կան զօրականը և կապիտանը, որոնք
պահապան են կանգնում: Հապա
երաժշտութեան սգաւորական մարշ,
վարագոյր իջնելիս հետևեալ պատ-
կեր՝ մէջ տեղի սեղանի մօտ, Բեր-
տրանը գլուխը ձեռներէ վրայ իջե-
ցրած, կամաց լալիս է: Անտօմարկն
ու Մարշանդը Թախտի մօտ այս ու
այն կողմից ընկած: Թախտը այն-
պէս է դրած, որ ոտքերը դէպի հան-
դիսականներն է մեկնած, Լազ Կա-
ղասը սուրը հանած, անշարժ կան-
գնած է Նապօլէօնի գլխաւերն: Յրա-
ժշտութիւնը նւագում է:

ՎԱՐԱԳՈՅՐԸ հանդարտ իջնում է:

ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐ:

Երաժշտութիւնը շարունակում է:
Վարագոյր բարձրանալիս Նապօլէօնը
կանգնած է Թախտի վրայ իր սովո-
րական պողպով, մնացածներն ան-
շարժ իրենց տեղերումն են:

ՎԱՐԱԳՈՅՐԸ արագ իջնում է:

3728

ԳԻՆՆ Է 10 ԿՈՊ.

ԹԻՖԼԻՉ
Տպարան «ԷՊՕԽԱ» Մուգէյսկի պերեուդ. № 3
1914

2013

